

सकाळ 25-2-2019

कृषी क्षेत्राचे संजीवक : भवरलाल जैन

» प्रासंगिक

भवरलाल जैन यांनी आयुष्यभर मानवी कल्याणासाठी तपश्चर्येसह अहोरात्र कष्ट उपसले. त्यांनी विकसित केलेले उच्च कृषी तंत्रज्ञान महाराष्ट्रातील हरितक्रांतीला पायाभूत ठरले. राज्य लोकसेवा आयोगामार्फत उपजिल्हाधिकारी पदासाठी निवड झालेली असताना आईच्या शब्दानुसार त्यांनी निसर्ग, पशू, पक्षी, प्राणी यांची कृषी क्षेत्रामार्फत सेवा करून जीवनाचे सार्थक करून दाखवले.

कृषी क्षेत्रासमोर त्या काळात मोठी आव्हाने होती, शेतकऱ्यांचे प्रश्न निराळे होते. केरोसीनवर चालणाऱ्या पंपाचा जेमतेम आविष्कार झाला होता. अशा काळात कृषी क्षेत्राला नवा तांत्रिक दिलासा देणे अतिशय आवश्यक होते. भवरलालजी जैन यांनी ही समस्या लक्षात घेऊन शेतीच्या गरजेनुसार, पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार शेतकऱ्यांना

जैन उद्योग समूहाचे संस्थापक अध्यक्ष भवरलाल जैन यांच्या मनात शेतकऱ्यांच्या विकासाचे स्वप्न होते. त्यासाठी त्यांनी कृषी या क्षेत्रात नावीन्यपूर्ण प्रयोग केले, संशोधन केले. यामागे इच्छा एकच होती ती म्हणजे, शेतकऱ्यांच्या चेहऱ्यावर समाधानाचे हसू यावे ही. जैन उद्योग समूहाने कृषी क्षेत्राची कास धरत सातासमुद्रापार विस्तार केलेला असला, तरी शेतकरी हा नेहमीच या उद्योग समूहाचा केंद्रबिंदू राहिला आहे. २५ फेब्रुवारी हा भवरलालजींचा स्मृतिदिन, त्यानिमित्त कृषी क्षेत्रातील त्यांचे चिंतन आणि चिंतनाला दिलेल्या कृतीचा आढावा...

- दिनेश दीक्षित, जळगाव

'गांधीतीर्थ'च्या कृतीची जोड

महात्मा गांधींच्या विचारांबाबतच्या चिंतनाला कृतीची जोड देऊन अवघ्या काही महिन्यांत जागतिक पातळीवरचे गांधीतीर्थ उभे केले. गांधी विचारांनी संस्कारित झालेली नवी पिढी निर्माण झाल्यास जगात शांतता आणि अहिंसा नांदेल, असा दृढविश्वास भवरलालजी जैन बाळगून होते. लवकरच त्यांचा विश्वास प्रत्यक्षात उतरेल, असेच सध्या दिसत आहे...

सोईचे उरतील, अशा पीव्हीसी पाइपचे उत्पादन सुरू केले. त्यांच्या प्रयत्नातून देशभरातील सुमारे ५० लाख शेतकऱ्यांच्या जीवनमानात बदल झालेला आपण पाहू शकतो.

भारतातील कृषी क्षेत्राच्या विकासाचा पाया पाच दशकांपूर्वी

रचला. यातूनच जागतिक पातळीवर जैन इरिगेशन सर्वाधिक आंबा फळावर प्रक्रिया करणारी, उतिसंवर्धित फळांच्या रोपांची निर्मिती करून ही 'व्हायरस फ्री' रोपे उच्च तंत्रज्ञानासह शेतकऱ्यांच्या हाती सुपूर्द करणारी प्रथम तर, सूक्ष्मसिंचन व ठिबक सिंचनातील

दुसऱ्या क्रमांकाची कंपनी, सौरऊर्जेवर चालणाऱ्या स्वदेशी तंत्रज्ञानाची जोड देऊन, स्वदेशी तत्त्वाने सौर पंपाचे उत्पादन करणारी प्रथम क्रमांकाची कंपनी ठरली.

शेतकरी प्रशिक्षणावर भर

शेतकऱ्यांच्या भल्यासाठी संशोधन

करणे व या संशोधनातून निर्मित तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचविणे हा त्यांच्या जीवन कार्यातील एक अविभाज्य भाग होता. शेतकऱ्यांना तंत्रज्ञानाप्रती सजग व साक्षर करणे आवश्यक आहे हे त्यांनी नेमकेपणाने ओळखले होते. या सजगतेतूनच अखंड भारतभर त्यांनी कृषी साक्षरतेचा यज्ञ मागील सुमारे ३ दशकांपासून सुरू केला.

सुदुढ, सक्षम पिढी घडविण्यासाठी

समाजाला प्रत्येकाने विविध रुपातून परतफेड केली पाहिजे, याचा विसर त्यांनी कधी पडू दिला नाही. लहानपणी जिल्हा परिषदेच्या शाळेत ज्या काही उणिवा भासल्या त्या लक्षात ठेवून पुढील काळात त्यांनी भारतीय संस्काराचीही पेरणी व्हावी, या मुलांना कार्यानुभवातून शेती मातीचेही गणित कळावे या दृष्टीने जळगावातच 'अनुभूती' निवासी स्कूल सुरू केला. अवघ्या दोन वर्षांतच ही शाळा भारतातील 'ग्रीन स्कूल' अवाडने गौरविल्या गेली.

